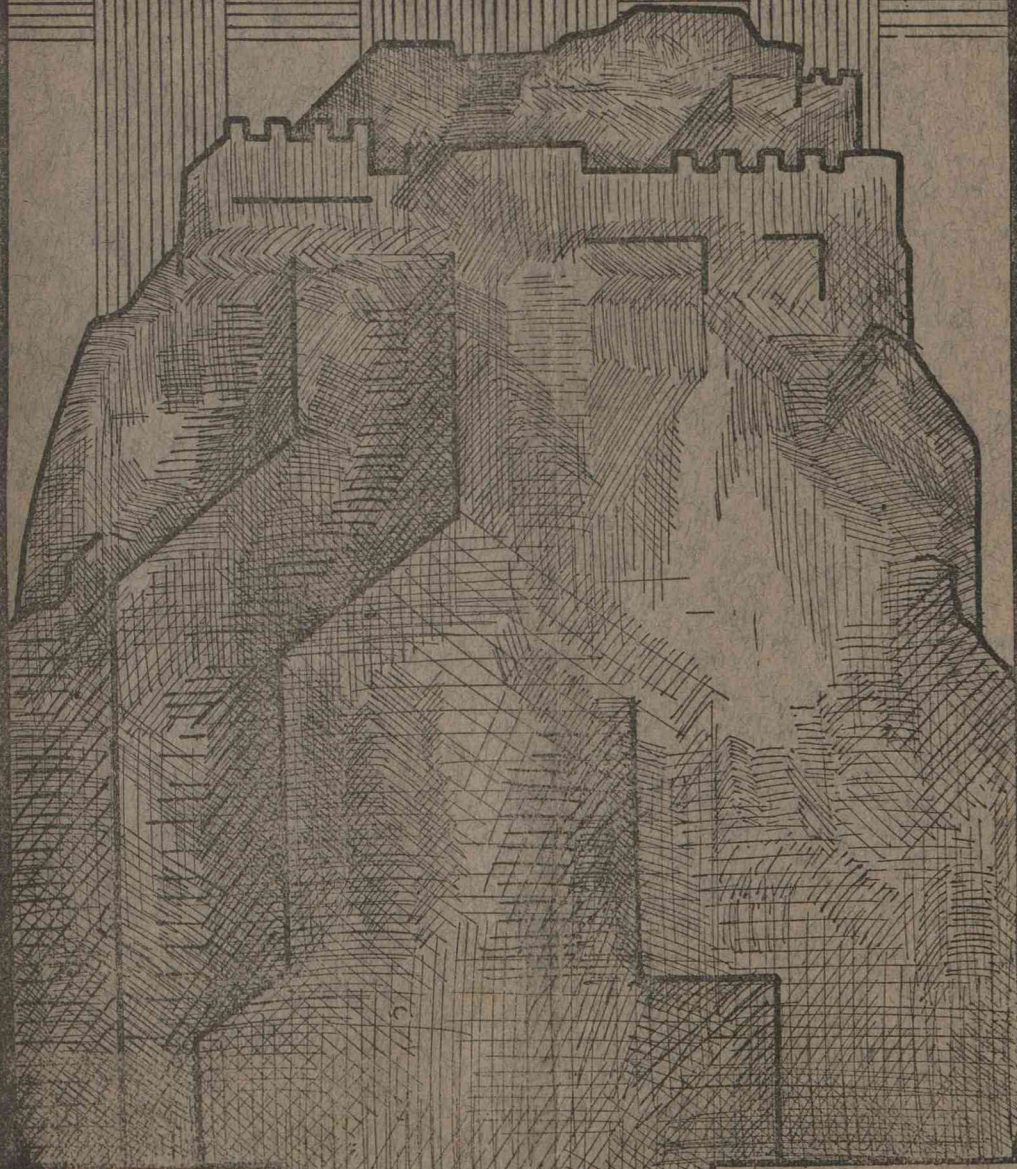

TASPINAR

Sayı : 19.

19. Mayıs 1934.

25/5/1934

İÇİNDEKİLER.

İnkılâp Edebiyatı.

Türk inkılâbında ihmalin yeri yoktur.

Sıhhat ve Neş'e.

On dört çağı.

Köyde geçen bir günün hatırası.

Kal'acıklı Hakkı.

Köylülerimize.

M. Zihni.

Reşat Oğuz.

A. Zeki

M. Zihni.

Yusuf Mazhar

İzzet Ulyi.

Taşpınar.

TAŞPINAR

Cilt : 2.

Sayı. 19.

Her ayın ondokuzunda çıkar.

İdare Yeri : fyon Halkevi.

19 - Mayıs - 1934.

Taşpınar Yollarında :

İNKILÂP EDEBİYATI.

M.zihni

Büyük kütlenin hayatını şüirleştiren yaygın bir san'at istiyen gönüller ve kafalar çoğaldı. Bir zamandan beri günlük gazetelerde olsun, Fikir, San'at mecmualarında olsun bu mevzu etrafında bir çok yazılar yazıldı. Her kesin maksudu bir.. Artık muhakkak ki bir edebiyata susamışız. Ara sıra bir kaç damlanın yüreklere serinlik verdiği görülüyor. Fakat şiddetli bir susuzluğu bu damlalar ne kadar karşılayabilirler!

«İstemek yapmak demektir.»^{**} tesellisi böyle anlarda ne kadar tatı geliveriyor. İhtiyaç, artık kendini çok duyurmağa başladı ki bu bahis, sık sık kalem ve dil mevzuu oluyor. Hasretlisini bekleyen bir sevdalı gibi bu gün yarın bizde inkılâp şairini, inkılâp romancısını... bekliyoruz. Hayatımız artık ona gebedir. Şimdiden doğacak olanın adını konuşuyor, münakaşa ediyoruz.

Şiir, şarkı hayatın tadıdır. Yaşamının zevki gözellikler içinde duyulabilir. Biz, şimdiki ve ileriki büyük topluluk yaşayışının en kuvvetli ömrünü sürüyoruz. Neslimizin yoz yıllara geçecek varlığını mısralarda, nağmelerde... idrak etmek üzereyiz. Bu varlık inkılâp san'atıdır.

Yalnız vatan ve millet neşidelerini millet edebiyatı sayanlar bu yolu yavan buluyorlar. "şiir çerçiveye sığar mı? Onu bir duvarla nasıl çevire biliriz!" diyorlar Bu çok dar bir yere sıkışıp kalmaktır. Bir evi göz önüne geterin: Evi ve içinde yaşıyacak olanları görüyorsunuz. Aile hayatı bundan mı ibaret? Yalnız bu kadarı üç günde açlıktan evi boşaltır. Oraya iş, sevgi.... girmedikten sonra..

Hangi köye varsanız Yunus emrâ'den konuşan bulunmaz! Çün-

5037592
1934/2/19-24

Dil :

Türk iniklâbında ihmalin yeri yokdur.

Reşat Oğuz.

Ankarada yapılan büyük tarih kongresinde Türk tarhinin karanlık kalmış noktaları aydınlatıldıktan ve Türk tarihine yeni bir yol verildikten sonra İstanbulda kurulan büyük Türk dili kurultayında, saltanat idaresinin ihmal ve lâkaydisile Arap ve Acem dillerinin tazyığı altında, eski renk ve kuvvetini kayp etmiş bulunan Türk dilinin zenkinliği ile beraber; Türk diline ait şimdiye kadar meçhul kalmış bir çok hakikatlar meydana çıkarıldıktan sonra Türk dilinin istiklâlî yolunda, ve onu bir kültür dili haline ifrağ edebilmek düşüncesi etrafında, her Türk münevveri mücadeleyi bir vatan borcu bilmişti. daha ozamandanberi Türk dili tetkik cemiyeti geceli gündüzlü çalışmaya başladı. ve bu yolda bir hayli ilerledi.

(Osmanlıcadan Türkçeye söz karşılıkları tarama dergisinin) birinci ve ikinci formaları bu müsbet çalışmanın seviçli tezahürleridir.

Bana öyle geliyorki bu yoldaki çalışma heman heman Türk dili tetkik cemiyetinin faaliyetine bağlı kalmış gibidir. Türk münevveri bu hususta omuzlarına yüklenen yükün büyüklüğünü ve değerini pek ala takdir ettiğî halde bundan habersizmiş gibi duruyor. bu yetmiyormuş gibi Arap ve Acem tazyikından kurtarılmak istenen dilinin pürüssüz ahengine, garpten gelen lisan züppeliğinin te'siri altında yabancı kelimeler ilâve etmekten çekinmiyor.

(Lisan züppeliği) başlığını taşıyarak çıkan bir yazımızdada işaret ettiğimiz gibi en büyük muharrir ve ediplerimiz bile bu züppelige kendilerini kaptırmakta be'is görmeyorlar.

kü Yunus devrinin hayat telâkkisini halk arasına yaymış bir aşiktir. Hangi sözü vardırki gönlünde yaşıyan heyecandan gayrisi olsun.

Edebiyat, mademki hayatın şiiridir. O halde bize hayatımızın Türkülerinden başkası istemez. İnkilâbın getirdiği bir hayat vardır. Onun telâkki tarzını, san'atın süzgecinden geçirerek şiir, nağme, renk halinde büyük kütleye -Yunus gibi- yaymak gerektir.

İnkılap romanı sahasında, eşsizliğe doğru yol alan Yakup Kadri beyin (yaban) nında görülen fıransızca kelimelere son çıkardığı (Ankara) romanında bilhassa göze batacak kadar tesadüf edilmesi Yakup Kadri beyin Türk dilinin istiklalına ait verdiği ehmiyetin değerini göstemeğe kâfidir. Türk dili bu kelimelere karşılık koyamıyacak kadar fakir ve zavallıdır?

Bir taraftan inkılap romanı sahasında inkılap yapan bir edibin diğer taraftan —fikirlerini ifadeye pek alâ kâfi gelebilecek olan — Türk lisanına yabancı kelimelerin pirankasını uzatması ne ile izah edilebilir.

İnkılabın sert havasında bu gibi ihmallerin yeri var mıdır?

Yazıda ihmal böyle.. birde konuşma sahasındaki ihmal ve kayıtsızlığa bakalım bu daha kötüdür. yeni lisan öğrenmeye başlayan ve az çok münevver sayılan gençlerde türkçe cümle arasına fıransızca veya inkilizce kelime karıştırmak adeta bir salgın hali aldı. bu zavallılığa heman her yerde tesadüf ediyoruz. diğer taraftan Türk topraklarında, Türk bayrağının altında yaşayanların, Türk milletinin ekmeğini yiyenlerin türkçe konuşmasını pek alâ becerdikleri halde başka dille konuşmalarını bile bile hazm etmek Türk dilinin istiklâlini isteyenlere ne acı bir yumruk oluyor,

Kimin arabasına binerse onun türküsünü söyliyene ve bu hallerile riyakârlığın şah eserini yaratan yahudiler tarafından bilhassa yapılan bu ihmale karşı müsaadekâr ve müsamehekâr davranmanın artık manası kalmış mıdır?

Diğer taraftan pek acı bir hakikat olarak kaydetmek icap ederki bu harekete orta asyanın yayla adamının asıl kanını taşıyan cephede bizimle birlikte can ve kan veren kardaşlarımıza tesadüf ediyoruz. bu kabahati ben onlardan ziyade bu iş etrafında çalışmayi, mücadeleyi memleket mes'elesi, vetan mes'elesi addetmeyen kimselerde buluyorum.

İlk muallimgi yaptığım sahil vilayetlerimizin birinde balkan harbi sıralarında Giritten getirilen Türk kardaşlarımızın o vilayetin nisbeten uzak bir köşesine toplu olarak iskânı o mntıkada Türk dilinin ölmesine ve yerine rumcanın hakim olmasına sebebiyet vermiştir

Artık cumhuriyetle idare olunan bu vatanda acı hakikatleri gizlemenin manası kalmamıştır. bu hal o kadar ileri bir vaziyette-

dirki o semtin mektebine gelen 7 yaşındaki bir Türk çocuğu -maalesefki- türkçe bilmeyor. muallim ona alfabeyi öğretmek için buram buram ter döküyor. bu, tedavi edilmesi lâzım gelen bir memleket yarasıdır.

Yine aynı ihmale ve aynı derde şark vilayetlerindede bolca olarak tesadüf ediliyor. burada Türk dili hesabına yapılan tetkik Türk dilinin istiklâli bakımından acıdır. haddi zatinde damarlarında türk kanı taşıyan, sırf kara kuvvetin çenberi altında sıkıştırılmış bir zümrenin Acem, Arap, ve Azeri lisanlarının halitasına benzeyen bir dille konuşmaları köylerinde kendinden olan bu kardaşlerle anlaşmak ,çinde bir tercümana müracaat lüzumu Türk dili için tetkik ve ehmiyete değerdir.

Nihayet çölden gelen yakıcı havanın tesiri altında ilk mektep çağında bir çocugun arkadaşına (ankebut) deye şaka ettiği Mar-din vilayetinde Belediye reisi makamında kendisini ziyarete gelen bir Mardinli hemşerisile konuşurken arapçeye müraceat etmesi, Türk diline istiklâlini ve benliğini kavuşturma sahasında yapılması lâzım gelen mücadelenin çetin ve kat'i olmaması lüzumunu bildiren ehmmiyetli hadiselerdendir.

Türk inkılabının hevasının sert oluşuna imanımız pek kavidir fakat millet, memleket ve ülkü mes'elesi demek olan Türk dili işinde bu şekildeki yabani otların hayat bulmasına şaşıyoruz.

Unutmayalımki dil fertleri birbirine bağlayan ve millet teşki-linde büyük rol oynayan mühim bir unsurdur. bu ilerilemede, Türk dilinin istiklâli mücadelesine yönünü çevirmeyenler ayaklarını bizim yürüyüşümüze ve kalplerini bizim ülkümüze uydurmalıdırlar. inkıla-bın havası serttir. ve Türk inkılabında ihmalin yeri yoktur.

Terbiye:

SIHHAT VE NEŞ'E.

A. Zeki

Hayatın mayısı bir defa çiçeklenir
ve bu bir daha gelmez .,.

Schiller

Şu son iki ay içinde haklı iki çocuk tezahürü gördük. Daha henüz hayat yıllarının baharını yaşayan küçük yavrular bize 23 nisandan itibaren bir haftalık bayramlarında sıhhatin kendileri için çok mühim olduğunu hatırlattılar: 5 mayıs bayramı ile de kırlara tabiata, güneşe ve bahara hasretlerini ifade ettiler. Baharın bu güzel kokulu hayat veren güneşi ve havasile tam bir uygunluk gös-teren bu hareketler içinde biz bir taraftan küçüklerimiz de hayat ve yaşama arzu ve zevklerini sezdik: bir taraftan da bir kısmının hareketlerindeki durğunlukta kendi kabahatlarımızı gördük.

Önümüzde büyük bir yaz istirahat devresi var; ondan sonra tekrar mektep sıralarına dönme başlayacak ve yazın kazanılan ha-yat kuvvet ve kudretleri tekrar çalışma faaliyeti haline getirilecek. Bu arada yeniden çocuk velilerinin çocuklarını mektebe kaydet-tirme için çalıştıklarını göreceğiz.

Tedrisatı iptidaiye kanunu çocukların yedi yaşından itibaren mektebe alınmasını âmirdir. Fakat çocuk velilerinin büyük bir ha-tası neticesi ekseri aileler henüz altı yaşını ikmal etmiş çocuklarını mektebe kaydettirmek için çalıştıkları gözden kaçmaz ve binbir çareye baş vurarak mektep idareleriyle uyuşmaya çalışırlar ve ba-zan da muvaffak olurlar. Kanun niçin 7. yaşı başlangıç kabul et-miştir? bunu düşünmezler.

Ekseri çocukların evde harfleri tanımaya başlamaları ve evde kıraat parçalarını ezberlemeleri mektebe gitme için kabiliyet sahibi olduklarına delalet ettiğini söylerler. Bu vakalara çok rastlanır. Bu neden oluyor? Küçüklere neden vaktinden evvel mektebe ver-mek suretile zarar veriyoruz.

Çocuk ruhu hayatı itibarile muhtelif devirlere ayrılır; umumi-yetle 4 yaşına giren çocuk mektep için topluluk içinde talim gör-meye kabiliyetlidir. Yalnız mektebe gidecek çocuktan:

I — Ruhi inkişaf.. Verilecek mevzu ve maddeleri işleyebilsin.

II — Aynı zamanda devamlı bir canlılık.. Kemmiyet itibarile işleyebilsin.

III — Tek başına talebenin harici emir ve nizamlara itaata kabiliyetli olması yani otoriteyi takdir etmesi istenir.

Acaba bunları kaç yaşındaki çocuktan istiyebiliriz? Tecrübe gösteriyorki; dört yaşındaki çocuklar umumiyetle ruhi evsaf itibarile şu vasıfları arz etmektedir:

A - Dikkatleri iradesiz ve hissidir.

B - Tasavvur hâzineleri boş ve bazılarında hayali vak'alarla dolu.

C - Kavrama kabiliyetleri hayali terkidir.

D - En hakim faaliyet oyundur.

E - Muhteviyattan ziyade harici kısımlara alaka gösterir. Yani bu devirde çocukların ruhi inkişafı noksandır; ve bu devir 7-8 yaşlara kadar devam eder. 7. yaşla çocuk başka bir devre girer; bu devrenin esas karakteri:

A - Dikkat iradi bir şekil alır.

B - Kavraması bütündür ve muhitini tahlili bir tetkikle araştırır,

C - Oyuna karşı zevki tabii olarak mevcut olmakla beraber bunun yanı başında daima artan bir iş yapmak zevki mevcuttur.

D - Elde ettiği malumat daha ziyade öze ve muhtevaya aittir.

Şu halde ilk defa mektebe kabiliyet ruhi inkişaf itibarile bu yaşta başlar. Bunun devamlı canlılığı verecek sıhhat noktasından tetkik edelim;

Almanyada ilk tahsil umumiyetle 6. yaşla başlar. Yapılan tıbbi tetkikler göstermiştir; bu çocukların yarıya yakın bir kısmı sıhhat noktasından fenadırlar. Umumiyetle bu yaşta yani 6. yaşta mektebe giren çocuklarda:

Ağırlık artması pek azdır, buna mukabil iskelet yumuşaktır, harici manzaraları fenadır, yani kan azlığı baş göstermiştir, uzvi ve bedeni ıstırap, ağrılar fazladır. (Kalp çarpıntısı, burun kanamaları) umumiyetle matlup bünyeye malik değillerdir. Şu halde bunlardan canlılık devamlı olarak beklenemez.

Mathias'ın bedeni inkişafı gösterir münhanisi tetkik olunacak olursa görülürkü bu yaşta mektebe giden çocuklar arasında tam

mektepe çağında inkişafın düştüğü ve yavaşladığı görülmektedir. Çünkü serbest hayatın tahdidi neticesi bu çocuklarda nefes sat. hileşiyor, kan devranı ağırlaşıyor ve kan teşekkülü azalıyor. Bunu telâfi için inkişafa tahsis edilen fazla kuvvet ve kudret burada sarf olunuyor.

Diğer bir tetkikle bunu neticelendirelim:

6-7 yaş arasındaki mektebe giden ve boş gezen çocukların ağırlık ve boy inkişafı üzerinde alınan netice şöyledir:

6-7 yaş arasında mektepte olan çocuklar umumiyetle 1,5 kilo artmakta

6-7 " " boşta gezen " " 2,2 kilo "

6-7 " " mektepte olan " " 4,2 sm.boy "

6-7 " " boşta gezer " " 7,4 sm.boy "

dırlar. Aradaki ağırlıktan 0,7 kilo boydan da 3,2 santım fark erken mektebe giden çocuğun aleyhine olmaktadır.

Bu çocukların sınıfta kalmaları umumiyet itibarile iyi değildir ve bunuda daha yüksek sınıflarda ve orta mektepte göstermektedirler.

Yukarıya tecrübe ve tetkikleri yazdık. Bunlar mukayese edilirse erken mektebe verme çocukların gerek hal ve gerek istikbaldeki hayatları itibarile iyilik etmiş olmayız.

Ders senesi sonundayız. Önümüzdeki yaz mevsimi çocuklarımıza sıhhat itibarile büyük faydalar verecektir. Yalnız yeni sene başında henüz altı yaşını doldurmuş olan çocuklarımızı mektebe vermek için çalışmalıyım. Bir sene belkigeç çıkarlar fakat sıhhat ve neşe dolu olarak hayata girerler. Bilgi kuvvettir fakat vaktinde alınsa bilgi hayat için neşe verir. Sıhhat ve neşe hayata ışık tutar... Hiç değilse baharlarını kış yapmalıyım...

ON DÖRT ÇAĞI !

M. Zihni

26 gün evvl on dördüncü yılı da yaşadık. 23 Nisan on dört yaşına girdi. Türk milletinin bu dinç ve gürbüz çocuğu, on dördüncü yıl dönümünde Nisan güneşinden daha sıcak, daha ümit ve saadet dolu idi.

Ana ve baba 14 yaşın üzerine ne kadar çok titrerler! En büyük emek ve ihtimamları 14 yılın içine kaynamıştır. Onlar için bu mevcuttan kıymetli bir şey akla gelir mi?

Türk topluluğu, millî hakimiyetinin üzerine doğumundan beri bütün varlığıyla titriyor. En koyu alın terinin, en büyük emeğini ona vermiştir. Onun için bundan kıymetli ne var?

On dört çağı; kudret, zindelik, iş çağıdır. On dördün öğrenme ve başarıma kabiliyeti müthiş bir şeydir. Eğer bu kabiliyet yaşlı bir adamda olsa, belki, insandan üstün birşey, akıl almaz bir kudret olur. Bunun için değil miki on dördüne basan yeni Türkiye, dinçlik ve tazeliğinin doğurduğu, asırları kucaklıyan işlerle bütün hayret nazarlarını üzerine çekiyor. Bir cemiyetin büyük işleri, on bin yılın geçmişi ile on dört çağının yoğurulmasından gayri bir kudretle yapılamaz. Bu iki varlığı bir birine kaynatan, büyük işler yapan büyük adam, ruhunu azemetini eserinde seyrediyor.

Çocuk günü millî hakimiyet günün de olması ne tatlı uygunluk! çocuklar, her bahar, 23 Nisanın tazeliğini gönüllerine içirecekler. Hele bu neslin on dörtleri onunla beraber doğdular. Biz onları hakimiyeti milliye ile koyun koyuna büyüttük.

Baharın en güzel bir sabahı, birbirinden güzel, birbirinden dinç iki tazeyi çiçekler, kuşlar, çemenler selâmlamak.. Bu, millî zevklerin en büyüklerinden değil mi?

KÖYDE GEÇEN BİR GÜNÜN HATIRASI

Yusuf Mazhar

Afyon Karahisarının canlı Halkevi tarafından köylerde tertip edilen bir tetkik ve irşat tenezzühüne iştirakim arzusu ızhar olunmakla lütufkâr nezakete müteşekkiren bu davete icabet etmiştim.

Uzun süren yolculuk sırasında genç ruhlu ve yüksek duygulu mütenezzihleri hep dinlemek vaziyetinde kaldım. Kulkalarım büyük inkılâbımızın önünde temamlile idrak vazifelerinin geniş çerçevesi içinde parlak akisler yapan sözlerden başka şey işitmedi.

Payansız bir halk şuûrunu, bir halkcılık ruhunu neşreden bu münevverlerde cemiyetin yüksek dereceleri tezahür ediyordu. Ben bu manzara önünde - yolumuzun sağındaki - koca tepede parlıyan Türk bahtı kadar yüksek olan bu Türk yavrularını beğendim ve sevdim.

Genç ve zengin kimselerden tezahürüne alışılmış olan fani ve ekseriya mülevves emel ve heveslerin fıkdanı önünde az çok bir hayret hisetmemek elden gelmiyordu.

Derin bir ferağat ve hüsnetkâr bir zevkin saf havası içinde uçan ruhların büyük bir haz içinde seyrine doymadan (Sülmenli) köyüne geldik. Burada sırasında kanları ve her zaman terleriyle vatani yaşatan gürbüz delikanlılar ve gözlerinde vahşî harplerin ateşlerinin aksi ve akur düşman savletlerinin hayalî sezilen ve yorğunluk alan pehlivanlar izimli askerler gibi bu günkü hallerinde bile cengâverlikleri seçilen vakur gaziler, bunlarla beraber karışık bir tarihin temamlile acı menakıbını saklayan soluk yapraklar halinde ihtiyarlar karşımıza çıktılar.. ve bizi akar kenarında bir çayırığa indirdiler.

Açsınızdır.. dediler.. yaşlıları bizi doyurmak için yemek hazırlamağa çalışırlarken gençlerde dereye atladılar ve bir kaçı bir araya gelüp kendilerine mahsus usullarla — biraz sonra soframızı zenginleştiren — balıkları fakat ellerile tutdular.

Bu balık avının ne kadar eğlenceli ve neşeli olduğunu anlamak için orada bulunmak ve yüzgeçleri görmek lâzımdı: Balık yuvalarını bulmak maksadile suya dalan gençlerin dibinde ne kadar kaldıklarını zamanla ölçemedim. fakat adi tahammüllerin fevkünde

olduğunu gördüm..

Çelik kalplerinden daha kuvvetsiz olmıyan demir vucutlu yiğitlerin suyun içinde çıkardıkları şen sesler, kenarlardan dalları sarkan söğütlerin yeşil yapraklarından süzülerek buğday tarlalarının taze çemenler üzerinde bir ruzkâr gibi dolaşıyordu . Sonra önümüze sofraya serdiler - civanmert köylünün ezeli ikram âbideleri olan kuzu ve yoğurt koydular..

Oraya tok gitmek, ve bu yemegi yememek mi?. Bilirmisiniz bu ne yapmaktır?.

Köylünün kalın dudakları açılıp size bir şey söylemez.. fakat ince hissi rencide olur ve kalbi kanar..

Hepimiz neş'eler içinde - iştihamızdan fazla - yedik ve su degirmeninin hoş giden kokusunu taşıyan esmer ekmeği tatlandıra tatlandıra çiğnedik,

Emelimiz söylemek ve gayemiz dinlemektir.. Biz söyledik, onları söyledik. Gördük ki köylü - bizim sandığımızdan, umduğumuzdan daha çok mesuttur. Bizde bedbinlik uyaran sureti zahirelerin arkasında onda derin bir huzur, ve bir refah varki bunun kökleri inkılâbın kütüğüne bağlanıyor..

Para ile satın alınamayan emniyet ve asayiş, yeni elbise ile temin olunamayan adalet ve intizam..

Köylü halinden memnun.. Fakat biz memnun degiliz.. Biz onu memnuniyetin daha yüksek mertebesinde görmek istiyoruz.

Hastalık yok, Açlık yok, kollar kuvvetli, yürekler ümitli..

Tarlalar sürülmüş, yalnız parlak semadan yağmur bekliyorlar.

Harp fırtınalarının yıkdığı evler yapılmış, süpürdüğü sürüler çoğalmış, varlıklar var olmağa başlamış yalnız mahsul para etmez olmuş ve yalnız para yokluğu ağır basmış..

- Devletimiz var olsun. Buğdaylarımızı satın almamış olsaydı halimiz niçe olurdu?.. diyorlardı.

Türk köylüsünün ana işi olan ziraatte buğday ana mahsuldur. Her ümit - geçim, refah ümitleri - ona bağlıdır. Buğdayın para etmemesi refahın eksilmesine ve katı toprakların üzerinde bütün bir ailenin didişmelerinin, emeklerinin heder olup gitmesine ve köylünün neşesizlenmesine sebep olur.

Fakat Sülümenliler neşe içinde yüzüyorlardı.. Yeşeren tarlaların karşısında ve bizim aramızda güneşden yanmış yüzlerinde ruhdan gelen meserret nurları parlıyordu.

Şarkılar söylediler ve oynadılar.. Rakıslarındaki kâh merdane kâh rindane jestlerle bizi de bir neşe deryasına daldırdılar..

Güneş artık bize veda etmek sırası geldiğini ihtar eden grup haline gelmişti.

Ekşi Ömer denilen bir sevimli ihtiyar bir ağacın kütüğüne dayanarak manalı ve hazin şarkılar çağırırdı.. Onun akşamın gölgelerini titreten gevrek sesinde yüreklerimizi ihtizaz ettiren garip bir tesir verdi.

Şarkılardan sonra mizahi tekerlemeler, kaya başları dinledik. Bunlardan ekşi Ömer ağasının yetiştiği ve yetiştiği zamanlarda köylü hissiyat ve hayatının tasvirleri vardı:

Çıksam dağa ayısı var, kurdu var

Düze insem sıtması var, derdi var

Köye gitsem tahsildarın derdi var

Şaştım ağam bu salgının elinden

Bu bir devrin ifadesi idi ki o zaman köylü avcı takibine uğramış bir geyik gibi - Vatanın sinesinde barınacak yer bulamıyordu:

Harmana saçılmış bir yüklük çögen

Kaşına konulmuş bir kucak geven...

Demirsiz bir saban, bir dişsiz düğen

Şaştım ağam bu salgının elinden

Çögen malûmumuz olan bir nevi hudayı nabit ottur. Tarlalarını ekememiş olan köylü dağlardan çögen topladığı ve ocağını tütütmek için odun bulamadığından çorak yerlerde biten geven devşirdiğini saban ve düğeni kullanamadığını anlatıyor. Halk o zamanki istihsal ve maişet hallerini dizüp döküyor:

Bir günün içinde harmanı yaptık...

Çıkan zahireye gözer kapattık...

Öşürcü ile de bir niza yaptık

Yandım ağam bu salgının elinden

Halk bununlada, haftalarca süren harman işini bir günde bitecek kadar az mahsul kaldırdığını ve zahirenin bir kalburun altına sığacak kadar az çıktığını, bu az hasılattdan öşürcünün

çok vergi almak istedigini anlatıyor. Bunların içinde Türkün milli seciyesinin büyüklüğünü ve camiavi tesanüt hislerinin genişliğini gösteren şu parça o seciye nasıl tecavuz edildiğini gösteriyor

Salgını salsalar hallı halınca

Herkestnen alsalar olan malınca

Beni döğdüler camiden eve gelince

Şaşdım ağam bu salgının elinden

Ekşi Ömer ağa - mazinin hicranlarını boğacak kadar kesif olmayan sisler arasından - hatırasında seçtiği dayak fasıllarını - ve kirlili bir taht ile etrafına kömelenen imansız ve vicdansız sürülerin hesabına çalıştırılan masum köylülerin üste dayak yeyişlerini de anlatan bu beyiti söylerken sesi yükseldi ve nefesi göğsünden zorlayarak çıktı,

Köylüyü camide sıkıştırmışlar... Verecek bir şeyi olmadığından verememiş, kalkup evini basmağa gitmişler ve camiden evine varıncaya kadar da döğmüşler.

Karanlık çökmüştü., Biz köylüleri irşat içinmi gitmiştik?. Onlar bizi irşat ettiler.

Onlar herşeyi kendi kalplerinden, kendi yüreklerinden biliyorlar. Onlar yalnız asırlarca süren derin yaralarının kanını dindiren elin kıymetini, kutsiyetini idrâk etmişler.

Onlar şimdi yorğunluk almak için uzunca bir zamana ve her şeyi kendileri için karanlıkta bırakan cehlin izalesine yani mektebe mühtaç.

Artık ayrılmağa hazırlanıyorlar. Arkadaşlardan birisi bir kenara toplanmış bizi seyreden gençlere:

— Haydi sizde bir şarkı söyleyin .. Hep ihtiyarlarımı yoralım? dedi. Küçük bir tereddüt ve sükûnet fasılasından sonra bir ağızdan:

Çıktık açık alında onyılda her savaştan..

İlaahir..

Marşını okuyarak iki zamanın, iki neslin - ve - en büyük bir hakikat olarak - iki Türkiyenin arasındaki farkı gösterdiler..

Ben, vicdanım ve iz'anımla - Bir kerre daha - köyde ve halkta başlıyan ve ilerliyen hatta çok ilkelmiş olan bir yükselişi - sübjektif mülâhazalara kapılınca bedbinlik veren - iktisadî buhranların, maddî şeylerin durduramamış olduğunu anladım ve Kisodi ziyaret esnasında Mustafa Şekibin böyle bir vesile ile söylediği.

— Her terakki ruhta başlar ve ruhtaki terakkiler geç görünürler sözünü - bir kerre daha - tehattur ettim.

KAL'ACIKLI HAKKI

— 4 —

Afyon Meb'usu

İzzet Ulvi

Geçen Sayıdan

Geçen sayıda kalacıklı Hakkının destanlarından yazılarımızın çokluğu yüzünden pek az koymuştuk. Hakkı'nın «aşar» ve «Tiryaki» destanlarını bu sayıda veriyoruz.

Kararsın ocağın kitlensin kapın
Sana vermem arpa ekerim İbrahim.

(Maden)in yolları taş ile demir
Üzüm almayada yazın bir emir
Mevlam Hükûmete çok versin ömür
Mahkememiz karar bulsun efendim.

Bir sepet üzüme on kayıme hezir
Haksız imam kâhya yanında hazır
İbrahim çağırır yanına getirir(xx)
Mahkememiz karar bulmaz efendim.

(Halfalı imam) yanlarında avare
Kesmiklesem de yine gitmez tavara
Altın torbasını sürsün pınare
Arkadaşın yavuz olsun İbrahim.

(xx) Getirir: muhtarın hizmetçisi.
Şu destan hoş olarak yapılmıştır:

Tütün destanı

Tiryaki ağalar destan söylesem
Kızıl üzüm açsam koysam koynuna
Acap bu suvarime tarılır mı ola?
Gözü tabakadan ayrılır mı ola?

Tabaka anbarda ağızlık yaba
Kurulsun dar ağacı etmezler töbe
Kimi ince sarar kimisi kaba
Bunu icat eden sürünür mü ola?

Kâğıt tükenirse hazır lülesi
İçmemek hepsinin âlası
Onlar tütün tiryakinin belâsı
Sabır etse az, biraz durulurmu ola?

Tiryaki tütünü zaten çok sever
Tütünü tükense karyı döğer
Birini sarmadan birini ever (1)
Oda erkeğim deye kurulurmu ola?

Tütünün eyisi altua attırır
Sırtındaki gömleyide sattırır
Tükenince parayavşane (2) kattırır
Bunu icat eden sürünürmü ola?

Zenginlerde bir tarafa göçerler
Fukarayı ayırırlar, seçerler
Kimi ayınğa, kimi paket içerler
Oda mahşer günü sorulurmu ola?

Çerkezler de bindimi ola atına
Bakın ağalar şu tütünden kötütne?
Yarım liram olsa versem tütüne
Bedene bir şifâ bulunurmu ola?

Kaba kâğıt acı verir, dumanı
Bağrı saz çalar, köğsü kemanı
Öksürük gelirse vermez amanı
otuz iki makam duyulurmu ola?

Mehmedin sözü haklı deyilmi?
Şimdi ayan kalır saklı deyilmi?
Kişiyi gezdiren aklı deyilmi?
Kökleme mökleme bulunurmu ola?

(1) Evmek : acele etmek.

(2) bir ot.

Başka sayıya (Hakkı)nın söylediği güzel
türkûleri, ağıtları yazacağım.

KÖYLÜLERİMİZE

Geçen düşündük: Bir çok köyler «Taşpınar»'a abonedir. lâkin «Taşpınar daki yazılar çokluk onların işini okşamıyor. Köy işine, çifteçubuğa, toprağa yarar yazılar bulamıyorlar. Köylülerimize hem daha faydalı olmak, hemde mecmuamıza gösterdikleri alâkaya bir karşılık olsun diye bu yaprakları köy işine ayırdık.

Bu sahifalarda dilimizin döndüğü, bilgimizin erdiği kadar sağ-
lık bilgisi, yurt bilgisi, toprak, ekim, tohum, sulama, hayvan has-
talıkları, hayvan ve mahsul cinslerinin iyileştirilmesi, köy evleri,
kanunlar, mahkeme, arzuhal, vergi işlerini anlatır yazılar bulun-
duracağız. Bunları hep bu işlerden anlar, erbap adamlar yazacak-
lar. Sözümüze şunuda katalımki bu yazılar öyle karışık, anlaşılmaz
bir dille yazılmıyacak. Odada yarenlik nasıl yapıyorsa bunlarda
o türlü, açık sözler olacak. Ama bir adamın yazısını okumak
onunla yüz yüze gelmeğe benzemez. İnsan hali bu.. Olur ya, okur-
ken adamın aklına bir çok düğümler takıla bilir. Eğer köylüleri-
miz böyle bir çıkmaza rastlarsa, işi düşüpte şehre indikleri za-
man bir yol halk evine uğrayıverirler. Orada daima bulunan ar-
kadaşlar var. Onlardan yazının sahibini öğrenir ve bulurlar. Yazıyı
yazanlardan çekinmek olmaz. Onlar köylüleri hoşnutlukla karşı-
larlar Hem bir kahvesini içer, hem müşkülünüzü danışırsınız.

Ne çare, zaman ilerleyor. İşler inceliyor. Bu incelikleri anla-
madan, bilmeden geçim zordur. El elden, akıl akıldan üstündür.
Benim bilmediğimi sen bilirsin, senin bilmediğini veli bilir. Hep
konuşa konuşa, tanışa tanışa bilgimizi artıracamız. Ama asıl bilgi-
nin koyusu kitaplardadır, ilimdedir. Bir adam pek konuşsa binden
artık kişi ile konuşamaz. oda elverişli, meydanlık yer olursa..

Halbuki yazıyla yüzbinlerce kişi ile konuşulur. İşte Ankra'da İstanbul'da, İzmir'de gazeteler, kitaplar çıkıyor. Bunlar memleketin her bucağına yayılıyor. İrili ufaklı herkes okuyarak yazarlar yüz yüze gelmeden konuşuyor. Onun okuduklarından, düşündüklerinden, görgülerinden faydalaniyor.

TAŞPINAR

(Taşpınar) köy işleri için bu sahifeleri açtı. Memleketin Doktor, Ziraatci, Baytar, Avukat, Muallim, Tapucu, Postacı, Belediyeci, Mimar, Mühendis, Gazeteci, Bankaci hertürlü iş adamlarından köy ve köylü için yazılar bekliyoruz. bu yazıların konuşma dilile, açık ve anlaşılır yazılmasını rica ederiz. Eğer bu mümkün olmazsa, yardım edeceklerine şübhe etmedigimiz bu iş ve ihtisas adamları yazılarını yazabildikleri gibi versinler, biz onları - eğer gücenmezlerse - yapabildigimiz kadar konuşma diline döker, öyle basarız. Memleket münevverlerinin köy sahifelerimize içten gelen bir arzu ile alâkalanmağı bir memleket borcu sayacaklarına inanıyoruz.

T.P.

Abone :

Seneliği [120] kuruş. Abone için Doğan Matbaasına müracaat edilmelidir.

İmtiyaz Sahibi: Ahmet Sami.

Neşriyat Müdürü: Dr. Kemal.

Basıldığı Yer: Doğan Matbaası- Afyon.

10
Kuruş.